

Снежана КОЗАРЕКОВА

ДА ПОХАПНЕМ „СЛЪНЧО”, ИЛИ ЕДИН ПРИМЕР ЗА ЛИПСА НА ПРЕВОДАЧЕСКА КОМПЕТЕНТНОСТ

Vorliegender Artikel untersucht die Übersetzung einer Produktbeschreibung aus dem Bulgarischen ins Deutsche, welche auf die Verpackungen des Erdnussflipses „Slancho” zu sehen ist. Dabei liegt der Akzent auf den unzulänglichen und teils mangelnden Übersetzungskompetenzen seitens des Translators, die zu einem offensichtlichen Verstoß gegen die Textsortenäquivalenz und die pragmatische Äquivalenz des Zieltextes geführt haben.

Голяма част от нас са отраснали с марката „Слънчо” или са отгледали своите деца с продуктите на едноименното акционерно дружество, основано през 1978 г. в гр. Свищов¹. Не малко са и тези, които продължават да използват в ежедневното си меню някои негови продукти, като например овесените ядки, пшеничните пръчици, макароните, брашното и т.н. И в това естествено няма нищо лошо, защото продуктите на тази марка са вкусни и качествени, изпробвани и утвърдени с годините. В рамките на настоящото изследване бих искала да се спра на нещо друго, а не на вкусовите качества на тези продукти. Това е един малко по-различен аспект – езиковият.

Ако потребителят притежава дори малко познания по немски език, то той едва ли би останал безучастен към описанието на пшеничните пръчици „Слънчо” на този език. Най-малкото би избухнал в смях, след като го прочете. Защото направеният превод е една превъзходна илюстрация на това, **как не трябва да се превежда и кой не трябва да превежда**. Ще се спра предимно върху първата част от въпроса, защото за втората липсват всякакви данни и единственото, което мога да

направя, е да изкажа своите предположения и догадки на базата на публикувания върху опаковката превод на описанието на продукта.

Целият превод изобилства до такава степен от грешки и (езикови) неточности, че в по-голямата част от случаите можем да говорим за липса на всяка една от преводаческите компетентности², а в този смисъл и да се усъмним в качеството на придобитите и притежавани способности, знания и умения на преводача³. Тези твърдения ще илюстрирам с примери.

За да преведе наименованието на продукта *пшенични пръчици*, преводачът е използвал метода на буквалния превод (Wort-für-Wort-Übersetzung), в резултат на което е получил съществителното име *Weizenstöcke*. Думата *Weizen* означава *пшеница*, а *Stock* в основното си значение наистина е *пръчка, тояга, бастун, сопа, върлина*. Съчетанието *Weizenstöcke* обаче е странно и нетипично за немския език, свидетелство за което е неоткриваемостта му в конвенционалната справочна литература, както и неразбирането му от носители на немски като майчин език. Нашите дирения в глобалната мрежа доведоха до едно-единствено познато значение на тази дума, а именно като снопове пшеница⁴. Ако се спази умалителността на българското *пръчици*, то тогава на немски би трябвало да се използва дори *Stöcklein* или *Stöckchen*, в противен случай би трябвало да разбираме *Weizenstöcke* като *пшенични пръчки, тояги*. Наложилото се в немскоезичното пространство название за този вид продукт е *Erdnussflips* (в буквален превод – *фъстъчен зрънчо*). Ето едно определение, от което става ясно, че фъстъченият зрънчо всъщност не е задължително да бъде съставен от фъстъци – „*Erdnussflips oder Erdnusslocken (kurz Flips, umgangssprachlich Würmer, Engerlinge) bestehen, im Widerspruch zum Namen, hauptsächlich aus Maismehl. Der Erdnussanteil liegt maximal bei 32 Prozent*”⁵ (бълг.: *Фъстъченият зрънчо, наричан още фъстъчени къдрички (накратко зрънчо, разговорно наричан още червеи или личинки), в противовес с названието си е съставен предимно от царевично брашно. Делът на фъстъци възлиза най-много на 32 процента*). Нерядко вместо *Erdnussflips* се употребява и думата *Snack* (*снакс*), което обаче представлява едно по-общо понятие и може да бъде използвано и за редица други подобни изделия. Но тъй като тук става въпрос за изделие от пшеница, а не от фъстъци, то възможен вариант за превод би бил думата *Weizensnack*, която обозначава *пшеничен зрънчо*, тук обаче липсва указанието за формата (*пръчици, Flips*), така че е по-добре да се доверим на утвърдилото се и предложено по-горе

название *Erdnussflips*, тъй като то е най-близо до желаното, а информацията за съдържание на пшеница вместо фъстъци се намира в рубриката „състав“.

В този случай можем да говорим предимно за липса на **езикова компетентност** от страна на преводача, но също така и на **компетентност за справочно дирене**. Грешката е допусната от незнание / недостатъчно владение на немския език, което довежда до възникването и употребата на дума с непознато или неясно съдържание, но също така и от неумение / нежелание за боравене със справочна литература и помощни средства (многообразието от речници, паралелни продукти / текстове, интернет, консултации с информанти и други преводачи). Не без основание тук би могло да се говори също така и за липса на **специализирана компетентност**, или това са „познанията на преводача в областта, от която произлиза оригиналният текст“⁶. Направеният подолу анализ убедително доказва, че преводачът не е наясно с областта, в която превежда, тъй като борави предимно с термини и лексикални единици, характерни за коренно различни ситуации и контексти, без да използва стереотипните формулировки. Не е задължително превеждащият да бъде специалист в областта на хранително-вкусовата промишленост, за да бъде в състояние да направи един адекватен превод, но той е длъжен да се информира и да направи необходимите проучвания за целите на поставената му задача. Ако вземем под внимание аспекта „знания на ниво ежедневие“⁷, то при превода на названието може да се открие също и липса на **културна компетентност** у превеждащия, т.е., превеждайки, той не е приложил своите познания от ежедневието. Тук ми се иска да припомня и едно от златните правила в превода, а именно, че **преводът е не само езиков, но и културен трансфер**. И тъй като преводачът не е приложил никаква критичност към преводния текст, нито пък е избрал адекватна преводна стратегия, а най-вероятно дори не го е и редактирал, то следва да се заключи, че в получения целеви текст липсва също така и **процедурална компетентност**. Тези основни преводачески компетентности липсват в посочените аспекти при почти всяка една стъпка от илюстрирания превод.

Информацията, че продуктът е произведен в България, звучи в превода по следния начин: *Erwirtschaftet in Bulgaria*. Глаголът *erwirtschaften* се използва на немски език в значение на *спечелвам, постигам финансови резултати*, което е коренно различно от търсеното *произведено, произвеждам*. Дори в названието на страната ни е допусната

грешка, което е непростимо! България на немски е *Bulgarien*, а не *Bulgaria*, което най-вероятно е интерференция от английски език. Наложилата се в немскоезичното пространство фраза за тази цел е *hergestellt in Bulgarien*, а понякога и англоезичното *made in Bulgarien*, по аналог на *made in Deutschland* вместо *made in Germany*, но би могло да се остави и *made in Bulgaria*, което въпреки че е на английски, е абсолютно разбираемо за немскоезичния потребител вместо странната смесица от немски и английски *erwirtschaftet in Bulgaria*. Освен това не е необходимо изписването на глаголната форма *erwirtschaftet* с главна буква.

При предаването на името на фирмата се използва английската транслитерация, а не немската, но това е допустимо с оглед на обстоятелството, че се използва единен начин на изписване на името на латиница. Иначе немският вариант би следвало да бъде *Slantscho*. Кавичките, в които е сложено названието, всъщност са излишни, защото в немски език те не се поставят пред и след название на фирми, а предимно при цитати, въвеждане на пряка реч, заглавия, пословици и поговорки и др.⁸ Добавянето на съществителното име *grad* (*Stadt*) пред името на *grad Свищов* също е грешна практика, кореняща се в интерференцията от родния български език, където наложена практиката е пред населено място да има обозначенията за град (гр.) или село (с.). В немскоезичното пространство употребата на съществителното град – *Stadt* – пред название на даден град обозначава управата на града, а не самия град. Наистина за среднотатическия немскоезичен потребител на продукта *Svistov* е непознато понятие. Съчетанието от име на фирма, обозначението за акционерно дружество, запетаяката и последващото име обаче са достатъчно показателни, че се касае за наименование на населено място.

Следващата езикова неточност, на която ще се спрем, може да попадне по-скоро в графа „печатни грешки“. Тъй като всеизвестно правило е, че в немския език всички съществителни имена се пишат с главна буква, то няма логика *Tel* и *Fax* да са написани по правилата, а *E-mail* да бъде с малка буква. В съответствие с немските правила за правопис съществителното *Mail* се пише с главна буква, т.е. *E-Mail*.

Съкращението *ТД* само по себе си е неясно дори за среднотатическия потребител с роден език български, освен ако той не е зает в сферата на хранително-вкусовата индустрия. То означава „технологична документация за производство на хранителни продукти“, задължителна съгласно чл. 56 от наредба № 7 / 08.04.2002 на МЗ и МЗГ⁹. Неговата

транслитерация директно на немски е нищо повече от две букви една до друга и някаква цифра след тях. Тук можем да допуснем обаче, че тази информация не е предназначена за масовия потребител, а специалистите би трябвало да знаят какво се крие зад абривиатурата *ТД*. Тъй като двете понятия *технологична* и *документация* са интернационализми, би могло да се допусне превод като *technologische Dokumentation*, каквото съчетание наистина съществува в немския език. Форматът на текста ограничава в значителна степен и затова тук не можем да говорим за бележки под линия или каквито и да са други обяснителни похвати, които биха могли да се приложат при друг вид текст.

При обозначението за „нетно количество“ *Nettoquantität* отново имаме буквализъм. Показателен е фактът, че в една от най-големите търсачки (*google.de*) при задаването на понятието *Nettoquantität* не излиза никакъв резултат. Думата *Quantität* наистина има значение на количество, но се използва в съвсем различен смисъл. Наложеното в немскоезичното пространство понятие за *нетно количество* е *Nettogewicht*, като понякога се срещат и обозначенията *Füllgewicht* или *Nettoinhalt*.

Използваната от превеждащия дума за „състав“ е *Zusammensetzung*. Това съществително наистина означава състав, но се употребява в съвсем различен контекст – най-вече в значение на химически състав. Утвърденото понятие за тази цел, което може да се види върху почти всички немски хранителни продукти, е *Zutaten*.

Съставките сами по себе си са преведени правилно, похвално в стила на целия превод е това, че *готварска сол* не е предадено като *Kochsalz*, което би следвало да се очаква по пътя на логиката, имайки предвид, че преводачът си служи основно с похвата „буквален превод“. Единствената наша забележка е, че терминът за *растително масло*, наложен в тази област на хранителната индустрия, е не *Pflanzenöl*, а по-скоро *Pflanzenfett* или *Fett, pflanzlich*. Преводачът се е отказал също така да търси на немски език названието на *оцветителя E 102 (мартазин)*, което на немски е *Tartrazin*.

При предаването на немски език на указанието „за директна консумация“ – *für direkt Verbrauch* – преводачът отново е използвал метода за превод на дума по дума, като дори не е съгласувал прилагателното име *direkt* по лице и число със съществителното име *Verbrauch*, което е още един блестящ пример за липсата на елементарна езикова компетентност у превеждащия. Предлогът *für* би могъл да се допусне

тук, но в този контекст по-употребим на негово място със същото значение е *zu* (*zum*). От прилагателното име *direkt* и от съществителното *Verbrauch* би могло да се образува сложно съществително (Kompositum), което е много характерно за немското словообразуване и още повече е вече наложен термин в немския език, а именно – *Direktverbrauch*. Все пак дори и да е употребен правилно (*zum direkten Verbrauch*, *zum Direktverbrauch*), смеем да твърдим, че този израз е по-характерен за друг контекст. Използваният израз в паралелни текстове е (*geeignet*) *zum direkten Konsum*. Тук става въпрос за разликата между двете лексикални единици *Konsum* и *Verbrauch*.

Въвеждащото изречение за „съдържание на 100 g продукт” е преведено с фразата *Inhalt in 100 g Produkt*. Тук отново можем да говорим за буквален превод или превод дума по дума, но за разлика от преди резултатът е един правилен от езикова гледна точка израз, който обаче отново не е (съвсем) приложим в дадената ситуация. Тоест разбира се какво се има предвид, но на немски език НЕ се казва така! Наложената в тази сфера фраза е: *100 g enthalten im Durchschnitt / durchschnittlich*, което се превежда като *100 грама съдържат средно*. Възможни са и други формулировки, като например *Nährwertangaben / 100 g* или *durchschnittliche Nährwertangaben pro 100 g* (бълг.: *данни за хранителната стойност в 100 гр.*).

При превода на самото съдържание е допусната една основна грешка, дължаща се на интерференция от родния език. На български мазнините, въглехидратите и белтъчините се посочват с форма в множествено число, докато битоващата в немскоезичното пространство практика е да се използва единствено число. Следвайки логиката на своя език и подвеждайки се от незнанието си, превеждащият отново е допуснал груба грешка, изреждайки: *Fettgehalte*, *Kohlehydrate* и *Eiweiße*. Обозначението за мазнини в хранителни продукти в съвременния немски език е по-скоро *Fett*, понякога дори *Fette*. *Fettgehalt* обаче е термин, който означава *съдържание на мазнини, масленост, маслено съдържание*. Формата за множествено число *Fettgehalte* би означавала тук *съдържания на мазнини или маслености*, което – въпреки че не съм тесен специалист в хранителната индустрия – никак не би било обосновано и не се има предвид от производителя. При изписването на думата *въглехидрати* е допусната правописна грешка и вместо *Kohlenhydrate* на опаковката на „Слънчо” стои *Kohlehydrate*. Формата *Kohlehydrate* се използва в немския език изключително рядко, въпреки че някои

речници я дават като дублетна на *Kohlenhydrate*, други указват, че тя е остаряла. Всъщност в стила на анализирания превод бихме могли да допуснем, че думата е употребена правилно, въпреки че направената справка в множество немски паралелни продукти не показва никъде тази форма на изписване. Правилно е също така и множественото число (единствено тук от изброените три неща). Думата *белтъчини* обаче в този контекст би трябвало да бъде в единствено число, тоест не *EiweiÙe*, а *EiweiÙ*. Формата за множествено число се употребява в по-различен контекст.

При превода на словосъчетанието „енергийна стойност“ с лексемата *Energiewert* отново срещаме подхода на буквалния превод, без оглед на конкретния контекст и на употребата на дадената дума. *Energiewert* е термин, числящ се по-скоро към сферата на енергетиката, отколкото на хранително-вкусовата промишленост. Неговата съответка в този бранш е *Brennwert*. Вместо предлога *für* бих предложила като по-добър вариант *pro*. Всъщност уточнението за количеството на продукта според мен е излишно, тъй като то вече е упоменато в реда *Inhalt in 100 g Produkt*. Опитът ми с немскоезични хранителни продукти показва, че практиката е да няма такава редундантна информация на толкова малко място (това би следвало като цяло и от принципа за икономия на езика). Поради това в повечето случаи се използват таблици, в които са изброени показателите за 100 гр. продукт.

Сведението, че продуктът трябва „да се съхранява в сухи и проветриви помещения“, е още един пример за метода превод на дума по дума – „Beibehalten von Wortstellung, Wortzahl und Wortart in der Übersetzung“¹⁰ (бълг.: *Запазване на словоредата, броя на думите и частите на речта в преведения текст*). *Aufbewahren in trockene und luftige Plätze* е изречение, което съответства на изходното по словоред, брой на думите и използваните части на речта, но далеч не е правилно от езикова гледна точка. Глаголът *aufbewahren* наистина има значение на съхранявам, но утвърдилият се и по-често използван в такъв контекст глагол всъщност е *lagern*. Дори да допуснем, че глаголът е употребен правилно, той не би следвало да бъде на първо място в изречението, а на последно в ролята на императивна форма. Предлогът *in* не се съчетава от граматическа гледна точка със съществителното *Platz* или неговото множествено число (*Plätze*). Тази употреба звучи странно и неестествено и може да се определи като погрешна. Похвално обаче тук е това, че преводачът се е опитал да съгласува прилагателните *trocken* и *luftig* по

род и число със съществителното име *Plätze*, за което свидетелства окончанието *-e*, но за съжаление трябва да отбележим, че е пропуснал съгласуването по падеж. Тоест, ако хипотетично допуснем, че предлогът *in* е в правилна употреба (което обаче е граматически невярно), то падежът, в който трябва да бъдат двете съществителни, е дателен и тогава те трябва да имат не окончание *-e*, а *-en*. Странна тук е също така и употребата на прилагателното име *lüftig*. То наистина има значението на *проветрив*, но се употребява сравнително рядко в този контекст и обикновено се свързва с глагола *lagern*, а не с *aufbewahren*, т.е. правилната употреба би била *lüftig lagern*. Прилагателното *сух* („trocken“) е употребено правилно. Ако отнесем превода на тази фраза към преводаческите компетентности, то тук на първо място липсва езикова компетентост у преводача, тъй като той не е показал достатъчно граматични познания, след това компетентност за справочно дирене, тъй като не е проверил употребата на използваните от него думи и специализирана компетентност. Наложилите се в тази сфера на хранително-вкусовата индустрия израз е *kühl und trocken lagern* (бълг.: „да се съхранява на прохладно и сухо място“). Съществителното име *място* не се употребява, но то се подразбира, а вместо *проветриво*, се казва *прохладно*. Тук наистина се получава голяма разлика в значението на двете прилагателни, но моите издирвания показват, че прилагателното име *lüftig* е почти неизползваемо в този контекст. Друга еквивалентна възможност, която може да се срещне върху множество немски продукти, е *vor Wärme und Feuchtigkeit schützen*, което буквално означава *да се пази от топлина и влага*, или с други думи – точно това, което ни трябва – „да се съхранява на сухо и прохладно“¹¹ място“.

Бих искала да допусна, че липсата на преглас (умлаут) в думите *lüftig* и *Plätze*, вследствие на което те се появяват на опаковката на пшеничните пръчици „Слънчо“ като *luftig* и *Platze*, е само печатна, а не преводаческа грешка. От друга страна обаче, употребата на умлаут в съществителните *Öl* (*Pflanzenöl*) и в *Stöcke* (*Weizenstöcke*) говори, че има техническа възможност за изписване на тези знаци, така че може би все пак и тук ще трябва да отнесем грешката към всеобщата преводаческа некомпетентност.

Уточнението *ohne direktes Sonnenlicht* (бълг.: *без пряко слънчево греене*) е единствената правилна фраза в рамките на целия превод и това е единственото място, където можем да изкажем похвала за труда на преводача. Тук той е използвал една наложила се и широко използ-

вана фраза, като е успял да съгласува прилагателното и съществително име по лице, число и падеж – умение, което по-горе не е приложил. Това е и единственото място, където можем да говорим вече за наличие на преводачески компетентности, а не за тяхната липса.

При превода на указаниято за срок на годност на продукта (*най-добър до*) преводачът отново е използвал добре познатия похват за буквален превод, вследствие на което имаме фразата *am besten bevor*. *Am besten* наистина означава *най-добър*, но в никакъв случай не се употребява в контекста на срок на годност на хранителен продукт, а по-скоро като качество. Всъщност *am besten* означава по-скоро *най-добре*. Похвално тук за преводача е, че не е използвал другата форма за сравнение в суперлатив *der beste*, защото тя би била много по-неподходяща. Предлогът *преди* на немски език всъщност е *vor*. Лексикалната единица *bevor* съществува, но тя се използва като съюз. Липсата на достатъчно езикова компетентост у преводача не му е позволила да направи тази разлика, вследствие на което той е объркал предлога и съюза. Тук бихме могли да изкажем предположение, че най-вероятно се касае за интерференция от английски език, където *bevor* е именно предлогът *преди*. В немскоезичното пространство има една наложила се фраза, която се употребява в този случай и която може да се види върху всеки един немски продукт. *Mindestens haltbar bis* е точно изразът, който търсим, въпреки че буквално означава *годно, трайно най-малко до*. Нерядко към него се прибавя и съществителното *Ende* (*край*), тоест *до края на...*

Уточнението до кога са годни за консумация пшеничните пръчици, най-вероятно трябва да се възприеме като *виж маркировката, печата*. Това обаче е невъзможно да стане ясно от немския превод, който гласи: *Sehen der Siegel*. Буквалният превод на този израз е „печат виж“, което отново е доказателство за липсата на всякаква езикова компетентност у превеждащия. Глаголът *sehen* (*гледам, виждам*) е употребен правилно от семантична гледна точка, но от граматическа тази негова употреба не може да бъде оправдана. Най-малката грешка е неговото изписване с главна буква. Има три начина за използването на *sehen* тук, за да се получи правилно изречение. Първи вариант: към *sehen* трябва да бъде добавено местоимението *Sie* за трето лице множествено число, което на немски всъщност е учтивата форма (*Bue*) и по този начин да се получи фразата в повелително наклонение *sehen Sie* (*вижте, погледнете*). Втори вариант: глаголът *sehen* трябва да отиде накрая на фразата, като по този начин също се изразява императивност,

например *die Bodenprägung sehen*, което означава *да се види, вижте маркировката на дъното*. Трети вариант: да се използва формата за повелително наклонение в единствено число на глагола *sehen – siehe die Bodenprägung*, което в превод отново означава *виж маркировката на дъното*. По този начин всъщност въведохме и правилния термин, наложил се в тази сфера на хранително-вкусовата промишленост, а именно *Bodenprägung*. Но да се върнем на варианта от опаковката на „Слънчо” – съществителното име *печат „der Siegel”* е употребено неправилно и от семантична, и от граматическа гледна точка. Думата *der Siegel* се употребява наистина за печат, но за *печат на фирма, учреждение* и т.н., т.е. в много по-различен контекст. Освен това, ако допуснем, че тя все пак е на правилното място, то тогава нейната употреба би следвало да бъде не в именителен, а във винителен падеж, тъй като глаголят *sehen* е преходен и изисква винителен падеж. Тоест правилният вариант на тази формулировка би бил: *Sehen Sie den Siegel, den Siegel sehen* или *siehe den Siegel*, като тук правим уговорката, че съществителното *Siegel* трябва да бъде заменено с *Prägung* или *Bodenprägung*. Нерядко се използва и фразата *siehe unten*, което в превод означава *виж отдолу, виж дъното*.

Удивително е колко много езикови неточности могат да бъдат допуснати в един толкова малък, лесен и на вид твърде обикновен превод, но настоящият анализ е само една илюстрация за качеството на преведените текстове, които ни заливат като потребители в родното ни ежедневиe.

А сега бих искала да поразсъждавам за личността на преводача, предоставил ни толкова богат материал за анализ, и за самата преводна ситуация, както и за качествата и евентуалните вреди от конкретния превод. Тъй като ми липсва всякаква информация за това, кой е извършил преводната дейност, мога само да изкажа своите предположения. По всяка вероятност това е човек, който не владее немски език или ако го владее, то познанията му са твърде бегли. Ако приложим европейската езикова рамка и се опитаме да класифицираме знанията му, той ще отговаря в най-добрия случай на ниво А1. Доказателства за тези твърдения има в изобилие в по-горе направения анализ, но най-яркото е грешката във винителен и именителен падеж при глагола *sehen*, което е съществен показател за липсата на елементарни езикови познания, тъй като *виждам, гледам* е глагол, характеризиращ се с голяма честота на употреба.

Бих могла да си представя, че преводачът е ученик (но не в езикова гимназия); студент с втори език немски; преводач от друг език, изучавал някога немски; човек, живял за кратък период в Германия; или разбира се, човек, който има познания по други езици и мисли, че ще се справи и с немския, каквито са голям брой секретарки, изкарвали няколкomesечни езикови курсове. Мога да продължа с предположенията си, но те ще бъдат все в тази посока и клонящи към хора, които не владеят езика в достатъчна степен и са подходили изключително безотговорно към поставената им задача.

Похвалното в случая е самочувствието на човек, сигурен в своите знания, показано от преводача, поел и изпълнил поръчката за превод. Независимо от това, че текстът е малък и лесен, към него би следвало да се подходи с необходимата вещина, да се потърсят паралелни текстове, да се използват конвенционалните помощни средства, да се направят справки в глобалната мрежа, да се потърсят информанти. Неприемливото качество на разглеждания превод е много явен признак за неуменията на преводача да извърши свързаното с тази работа справочно дирене. Но този проблем би могъл да се корени и в недостатъчното владееене на немски език, от което следва, че превеждащият не е в състояние да прецени резултатите от евентуалните проучвания.

При превода е налице едно явно нарушаване на еквивалентността на текстовите жанрове (Textsortenäquivalenz) – не са отчетени конвенциите за създаване на дадения вид текст, а също така не са използвани и стереотипните формулировки. Преводачът не е постигнал и прагматическа еквивалентност (pragmatische Äquivalenz) на изходния и целевия текст, тоест не са отчетени условията за разбиране на текста в целевата среда. Превеждащият се е старал да постигне максимална еквивалентност чрез неудачен дословен трансфер, а целта на един такъв превод всъщност е адекватност – преводът би следвало да функционира в целевия дискурс като елемент от същата дискурсна практика. Това е т. нар. „инструментален превод“¹² – целта е текстът да поеме определена функция в целевата култура, в случая информативна функция, за която съществуват и закони, и нормативни изисквания. За постигането на тази адекватност преводачът не се е съобразил с някои особено важни фактори, като например целта на превода, типа текст (информативен) и конкретния жанр (прагматичен текст, информация за продукт), който се характеризира с езикова икономия и конвенционалности в изграждането си (типични езикови структури, клишета и др.), както и

възможните различия в изходната и целевата култура и с адресатите и техните очаквания във връзка с този тип текст.

Важно е да се отбележи тук и обстоятелството, че поръчителят (в случая „Слънчо” АД) най-вероятно е подходил към превода на конкретния продукт с абсолютна небрежност, изхождайки от това, колко е малък, лесен и разбираем текстът, или, с други думи, „какво пък толкова има в тоя текст, че да не може човек да го преведе”? Следвайки тази логика, той се е обърнал към некомпетентен преводач, но тук можем само да гадаем дали това е бил един съзнателен акт, или тази ситуация е възникнала от незнание. При всички положения фирма, наложила се вече 30 години на пазара и държаща на качеството на продуктите си, не би трябвало да си позволява такива грешки, тъй като това уронва в голяма степен престижа ѝ. Направеният от мен експеримент с хора, владеещи немски като майчин език, недвусмислено показва, че преводът буди единствено смях и неразбиране, а това води естествено до факта, че той няма да бъде предпочетен сред подобни (конкуретни) продукти и следователно направеният превод е в ущърб на производителя. Тук можем да допуснем, че същият не е наясно с този факт и изобщо не подозира с какъв некомпетентен и изпъстрен с грешки надпис на немски език продава своя продукт. Още веднъж искаме да отбележим, че тук говорим ЕДИНСТВЕНО за качествата на превода, а не за продукта.

Най-съществената грешка, която е допуснал превеждащият и която би навредила на избора на този продукт от даден немскоезичен потребител, е... в самото название на продукта! При всички останали грешки може отчасти да се предположи какво се има предвид или да се погледне със снизхождение на допуснатата езикова неточност, но при името нещата стоят съвсем другояче. Немскоезичният потребител по никакъв начин не може да свърже употребеното *Weizenstöcke* с познатото му *Erdnussflips*. Тук може да му помогне единствено невербалното послание на опаковката – картинката от обратната страна, която евентуално би могла да му напомни за познатия *Erdnussflips*.

Ако приложим терминологията на Кристиане Норд, изобилието от грешки в текста би могло да се обобщи по следния начин: езикови грешки (неспазване на елементарни граматически норми, интерференция), текстови (нарушаване на нормите за изграждане на този текстови жанр), прагматични (свързани с различните предпоставки за разбиране на поднесената информация: напр. *Brennwert*), културни (пренебрегване на различия в узуса, в кодирането на информацията, напр. *Stadt*). От

тук още веднъж би следвало да направим извод за липсата на цялостна преводаческа компетентност у извършилия превода.

БЕЛЕЖКИ

¹ <http://slantcho.my.contact.bg/index.html>

² **Wilss, W.** *Übersetzungsfertigkeit. Annäherungen an einem komplexen übersetzungspraktischen Begriff.* Tübingen, 1996; Nord, Chr. *Fertigkeit Übersetzen. Fernstudieneinheit 39.* München 1999; Иванова, Л. Аспекти на преводаческата компетентност. – В: *Сборник от колоквиума по повод 70-годишнината на проф. Х. Валтер*, В. Т., 2005, с. 36–47.

³ **Иванова, Л.** Цит. съч., 37 и следв.

⁴ http://de.wikipedia.org/wiki/Wappen_der_Moldauischen_SSR

⁵ <http://de.wikipedia.org/wiki/Erdnussflips>

⁶ **Иванова, Л.** Цит. съч., 45.

⁷ Пак там, с. 41.

⁸ <http://de.wikipedia.org/wiki/Anf%C3%BChungszeichen>

⁹ Наредба № 7 от 8.04.2002 г. за хигиенните изисквания към предприятията, които произвеждат или търгуват с храни, и към условията за производство и търговия с качествени и безопасни храни. ДВ, бр. 40 от 19.04.2002 г. – повече информация на сайта на българската асоциация на хранителната и питейна индустрия.

¹⁰ **Schreiber, M.** *Übersetzungsverfahren: Klassifikation und didaktische Anwendung.* – В: *Translationsdidaktik.* Tübingen 1997, 220.

¹¹ За разликата между прохладно и проветриво място би трябвало да се произнесе производителят, който също е страна в превода, и би трябвало също така и да прецени дали се има едно и също предвид, или наистина е много важно пшеничните пръчици „Слънчо“ да бъдат на проветриво място и какво се има предвид с това. Моят ежедневен опит обаче показва, че тези хранителни продукти нито в складовете, нито на рафтовете в магазините, нито при крайния потребител се съхраняват на проветриво място, а по-скоро на прохладно, така че разсъжденията ми в тази посока са правилни и затова бих предложила като еквивалент прилагателното име *kühl* вместо *lüftig*.

¹² Според терминологията на Райс (Reiss, K. *Texttyp und Übersetzungsmethode.* Heidelberg, 1981), а според Хаус (House, J. *Übersetzungskritik: Modelle und Methoden.* Bochum 2001) тук се касае за „скрит превод“, т.е. текстът не трябва да позволява да бъде разпознат като преводен, а би следвало да се възприема като оригинален текст в целевата култура.